

Motion till riksdagen

1988/89:Kr404

av Kristina Svensson m.fl. (s)

Folkrörelser och konstnärer i Värmland

När den nya kulturpolitiken på 1970-talet lades fast i sina huvuddrag inriktades arbetet på att både decentralisera beslutsfattandet och att uppnå en bättre geografisk fördelning av olika slags kulturverksamheter, allt för att främja vad man betecknade som "reell jämlikhet" i kulturlivet. Kommunerna breddade sina insatser och kulturen etablerades på allvar som ett politiskt fält även på det lokala och regionala planet. Ty också på landstingen ställdes nya krav som bl.a. ledde till ett ansvarstagande för kulturverksamhet som krävde större publik- och finansieringsunderlag än en kommun. Staten skulle vara en samverkanspart för de lokala och regionala krafterna.

När den nya kulturpolitikens första årtionde var till ända konstaterades att mycket hade skett, men att det mesta ändå återstod att göra. Målen från 1974 var emellertid väl utmejslade och kunde kvarstå som riktmärken, giltiga på olika samhällsnivåer.

Kulturpolitiken har hamnat i fokus

I dag, några år senare, framstår kulturpolitiken som ett allt viktigare politiskt fält, som successivt tillmätts större betydelse i samhällsplaneringen. Uppgiften att tillförsäkra medborgarna en kulturmiljö som är tillfredsställande framförs allt oftare som ett av de övergripande målen, integrerat med olika sociala och utbildningspolitiska mål. Konstruktörer och planerare som tidigare haft sina utgångspunkter endast i det tekniskt rationella betraktar i växande grad kulturverksamheten som en utvecklingsfaktor som kräver hänsynstagande. Den stegvisa utformningen under senare år av en sammanhängande massmediepolitik har också bidragit till ett ökat intresse för kulturfrågorna. Massmediepolitiken kan rent av betraktas som en aspekt av samhällets kulturpolitik.

Intresset för kulturverksamheten växer således och forskare runt om i världen är i dag engagerade i studier av exempelvis kulturverksamhetens betydelse som ekonomisk utvecklingsfaktor. De tillskott som föreslagits under kulturhuvudtiteln i årets budget hälsas med stor tillfredsställelse och förstärkningarna när det gäller stödet till författare och konstnärer är ägnade att främja förnyelse och nyskapande och att tillföra oss nya kulturella resurser i olika former.

Problemområde i fördelningspolitiken

Om man betraktar kulturverksamheten från fördelningspolitisk synpunkt framstår den emellertid fortfarande som ett problemområde och det är

alltför många samhällsmedborgare som av olika skäl aldrig kan tillgodogöra sig samhällets satsningar inom detta område. Deltagandet i kulturaktiviteter är i själva verket i mycket hög grad klassbundet – men även geografiska och andra hinder är många. I ett läge där resurserna trots allt är begränsade och behoven desto större gäller det att om möjligt få ett ännu bättre utnyttjande av befintliga resurser och att finna nya framgångsvägar.

En av parollerna i den nya kulturpolitiken var att "samhället har ingen anledning att driva en verksamhet som lika bra eller bättre kan skötas av en idéburen rörelse". Bakom detta ställningstagande låg bedömningen att det var en klok politik att bygga på etablerade organisationer, som studieförbunden. Där fanns vad man betecknade som "mångsidigt representativa organisationer" som förklarade sig beredda att ta ansvar, var och en för sin kontaktyta.

Reformförsök som välkomnas

Med samma betraktelsesätt kan man i dagsläget motivera åtgärder som stimulerar dessa och andra organisationer till fortsatta utvecklingsinsatser. Det är därför med stort intresse som vi noterat att regeringen i årets statsverksproposition under rubriken "bidrag till studieförbunden m.m." dels föreslår ökad flexibilitet i gällande bidragsregler, dels aviserar en försöksverksamhet med ett bidragssystem som radikalt skiljer sig från det nuvarande relativt regelstyrda och i stället bygger på målstyrning av verksamheten. Eftersom landstingsbidrag och kommunala bidrag i många fall ansluter till statliga grundkriterier är det naturligt att tänka sig att även landsting och kommuner omprövar sina bidrag i anslutning till en sådan försöksverksamhet.

På samma sätt som statsmakerna genom ett förenklat bidragssystem kan stimulera folkbildningen – folkrörelsernas serviceorgan – borde även andra offentliga regelsystem som påverkar folkrörelsernas arbete kunna förenklas och resurser föras till verksamhet i stället för att tas i anspråk av bidragsadministrationen.

Värmland – ett frilän för folkrörelser och konstnärer

Det finns i dag goda skäl att aktualisera denna fråga eftersom flera tecken tyder på att en rad av våra traditionellt starka folkrörelser arbetar i en tilltagande motvind, däribland flera betydande ungdomsorganisationer. Metoder som kan öka folkrörelsernas handlingsfrihet i framtiden är mot denna bakgrund påkallade. Eftersom det rör sig om ett mycket stort fält kan problemen knappast lösas med några generella metoder. Det är mera realistiskt att räkna med att man får söka sig fram. En geografiskt avgränsad försöksverksamhet med utrymme för experiment, utvecklingsarbete och nya satsningar i stor skala kan vara en lämplig väg att inleda en av allt att döma nödvändig omprövningsperiod. Ett sådant försök torde vara värdefullt var i riket det än kan komma till stånd, men det bör vara en fördel att förlägga det till en landsända där intresset för att ta vara på kulturverksamheten som en regional och lokal utvecklingsfaktor är uttalat och har politisk

uppbäckning på olika nivåer. Med dessa kriterier skulle Värmlands län vara ett lämpligt försöksområde som ett "FRILÄN FÖR FOLKRÖRELSE OCH KONSTNÄRER".

I detta län har den nya kulturpolitiken satt ovanligt tydliga spår, bl.a. genom att antalet utövande konstnärer inom flera olika fält stadigt ökat. T.ex. kan man i dag tala om Värmland som ett teaterlän med många skådespelare. Före 1974 saknade länet helt inhemsk professionell teater.

Mot. 1988/89
Kr404

Landstinget i Värmland räknar med folkrörelserna!

När det gäller folkrörelserna kan noteras att landstinget i Värmland i sitt nya kulturpolitiska tillämpningsprogram framhållit att "Anspråken på folkrörelserna ökat!" och att det nu är dags att satsa på våra folkrörelser på ett delvis nytt sätt. Det gäller att forma en konsekvent folkrörelsepolitik som utgår från att dessa organisationer är viktiga gemensamma resurser i samhället. Flera möjligheter för folkrörelserna bör öppnas så att de efter eget val kan ta på sig angelägna "samhällsuppgifter". ... "De skall för den skull inte betraktas som lydiga transportkompanier. Praktiskt skall detta innebära en politik som öppnar flera kanaler mellan samhällsorganen och folkrörelserna, och organisationerna måste i ökad utsträckning ges tillfälle att delta i planeringsdiskussionerna på ett tidigt stadium och på så sätt finna ut vilka skiftande roller man från tid till annan kan spela."

Man har i Värmland goda erfarenheter av att kombinera resurser i form av organisationsintressen, konstnärliga initiativ och politiska mål. Det värmländska kulturlivet visar tecken på en stark dynamik, och en genomgång av nyligen genomförda projekt, pågående satsningar och sådant som fortfarande befinner sig på idéstadiet ger bilden av initiativrikedom och förmåga att utnyttja samverkansmöjligheter som kan vara en förebild.

Här kan det även i en liten bygd (exemplet Munkfors) vara fråga om allt från uppbyggandet av en folkrörelsepräglad minnesgård över vår tidigare statsminister Tage Erlander till dynamisk barnteaterverksamhet med TV-produktion, museietableringar kring Fridolf Rhudin och bygdens betydelsefulla Martinverk, en ständigt växande hembygdsgård med karaktär av ekonomisk generator, en "hantverksgård" i hembygdsrörelsens tjänst vid sidan av en modern konserveringsateljé etc. En verksam skara av bildkonstnärer och skulptörer, en del aktiva i länets första bronsgjuteri för konstnärer, beläget i grannkommunen, kompletterar bilden. Just den kommun varifrån dessa exempel är hämtade är för övrigt med i studien "Kultur som attraktion", vilken bedrivs av Göteborgs universitet.

På idéstadiet befinner sig just nu arbetet för ett freds- och miljöcentrum vid fredsplatsen på den svensk-norska gränsen. Centret skall knytas till de folkrörelser som arbetar med freds- och miljöfrågorna. Centret skall anordna kurser, seminarier och utställningar med deltagare från hela Norden. Intresset för freds- och miljöcentret är mycket stort både från svensk och norsk sida.

Exemplen kan lätt mångfaldigas. De flesta liknande satsningar runt om i länet är i olika avseenden avhängiga kulturpolitiska initiativ och ger belägg för att kulturpolitiken ger resultat.

Eftersom den ovan föreslagna försöksverksamheten bygger på den kraft som kan utvecklas genom folkrörelserna finns det avslutningsvis anledning att framhålla den organisatoriska tyngdpunkten som dessa har på länsplanet. Länet utgör den naturliga planeringsbasen för en stor del av organisationslivet. Det är på denna nivå som det verksamhetsmässiga och ekonomiska underlaget blir tillräckligt stort för att man skall kunna hålla sig med anställda funktionärer som kan erbjuda service, och det är här som en rationell hushållning och samutnyttjande av olika resurser kan planeras. På samma gång ger den regionala organisationen tillgång till kvalificerade resurspersoner såväl i administrationen som inom kulturinstitutionerna.

För de delar av organisationslivet som är särskilt utsatta för fluktuationer när det gäller medlemsantal och verksamhet – exempelvis ungdomsorganisationerna – där årskullarna avlöser varandra och kontinuiteten äventyras, ger distriktsnivån en återförsäkring om att man kan komma tillbaka när en lokal verksamhet temporärt avstannar.

Mot denna bakgrund får landstinget som politisk samverkanspart en viktig roll i projektet. Länet erbjuder således en överblickbar men samtidigt mångfasetterad verksamhet och genom att landstinget tidigt hörsammade den nya kulturpolitikens signaler finns sedan länge ett fungerande kulturpolitiskt kontaktnät.

Ett sätt att genomföra dessa idéer vore att vederbörande myndigheter får i uppdrag att i samverkan med landstinget i Värmland och länets kommuner göra Värmlands län till ett försöksområde för en ny folkrörelsepolitik som erbjuder ekonomiska möjligheter för experiment och utvecklingsarbete syftande till att med organisationslivets hjälp göra många fler människor delaktiga av kulturlivet.

Vidare vore det angeläget att länet samtidigt kunde tillföras ekonomiska medel som gör det möjligt att anlita länets konstnärer av olika slag i mycket stor utsträckning, t.ex. i skolornas och organisationernas arbete, på vårdinstitutioner och arbetsplatser etc.

Hemställan

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en försöksverksamhet i Värmland med en friare användning av statliga resurser till folkbildningen.

Stockholm den 24 januari 1989

Kristina Svensson (s)

Magnus Persson (s)

Hans Rosengren (s)

Lisbeth Staaf-Igelström (s)

Bo Finnkvist (s)

Jarl Lander (s)